

VAN KÜRESİN AĞZINDA KARGIŞ VE ALKIŞ ÖRNEKLERİ
Examples of Curse and Prayer at the Dialect of Van Küresin

Hami AKMAN

Dr.

hamiakman@gmail.com

Orcid: 0000-0001-8787-2319

Atf/©: Akman, Hami (2023). Van Küresin Ağzında Kargış ve Alkiş Örnekleri, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 16, Sayı 2, ss. 261-276

Citation/©: Akman, Hami (2023). Examples of Curse and Prayer at the Dialect of Van Küresin, *Erzincan University Journal of Social Sciences Institute*, Year 16, Issue 2, pp. 261-276

Makale Bilgisi / Article Information:

Makale Türü-Article Types : *Derleme/Review*
Geliş Tarihi-Received Date : *03.08.2023*
Kabul Tarihi-Accepted Date : *22.11.2023*
Sayfa Numarası-Page Numbers: *261-276*
Doi : *10.46790/erzisosbil.1337497*

Notlar/Notes

Bu çalışma bir derleme çalışmasıdır ve etik kurul onayı gerektirmektedir. Gerekli onayın alındığı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu Başkanlığınca, 12.05.2023 tarihli, 15636 sayıda tarafımıza bildirilmiştir.

Yazar(lar), herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Turnitin/Ithenticate/Intihal ile İntihal Kontrolünden Geçmiştir

Screened for Plagiarism by Turnitin/Ithenticate/Intihal

Licensed by CC-BY-NC ile lisanslıdır

VAN KÜRESİN AĞZINDA KARGIŞ VE ALKIŞ ÖRNEKLERİ

Examples of Curse and Prayer at the Dialect of Van Küresin

Hami AKMAN

Öz:

Kargış, *beddua etmek* anlamındaki *karga-* fiilinden türemiş bir isimdir ve bir kimsenin belli bir durum karşısındaki öfkesini, kötü temennisini, dileklerini ifade etmektedir; *alkış* ise *dua etmek* anlamlı *alka-* fiilinden türemiş ve kargışın aksine, bir kimsenin olaylar karşısındaki iyi dileklerini, temennilerini, isteklerini vs. ifade etmektedir. *Kargış* ve *alkışlar*, kalıplaşmış söz dizileri olarak değerlendirilmekte ve birçok araştırmacı tarafından genelde bu özelliği ön planda tutularak deyimler arasında ele alınmaktadır. Bugün, genel olarak *kargış* kelimesi yerine *beddua*, *alkış* yerineyse *dua* kelimeleri kullanılmaktadır. *Kargış* ve *alkışlar* gerek Türk halk edebiyatı gerekse dil açısından sunduğu zengin malzemeler sayesinde Türk dili için çok önemli veriler sunmaktadır. Bu çalışmada Van Küresin ağzında bazı kargış ve alkışlar derlenmeye çalışılmıştır. Söz konusu ağzda 109 adet kargış tespit edilmiştir. Bu *kargışların* 14 tanesinin ilk unsurunda *Allah* kelimesi, 5 tanesinde *boyun*, 4 tanesinde ise *kan* kelimesi yer almaktadır. Ayrıca Van Küresin ağzında 69 tane ise *alkış* (dua) tespit edildi.

Anahtar Kelimeler: Kargış, alkış, Küresinliler, Van Küresin ağzında kargış ve alkış.

Abstract:

Kargış is a noun derived from the verb *karga-* meaning to curse, and expresses a person's anger, bad wishes and wishes in the face of a certain situation; Applause, on the other hand, is derived from the verb *alka-*, meaning to pray, and unlike curse, it expresses a person's good wishes, wishes, desires, etc. in the face of events. *Blames* and *applause* are considered as formulaic phrases and are considered among the idioms by many researchers, generally prioritizing this feature. Today, the word *curse* is generally used instead of *curse*, and the word *prayer* is used instead of *applause*. Curses and applauses provide very important data for the Turkish language, thanks to the rich materials they provide in terms of both Turkish folk literature and language. In this study, an attempt was made to compile some curses and applauses in the dialect of Van Küresin. 109 spears were identified in the mouth in question. The word *Allah* is included in the first element of 14 of these curses, the word *neck* is included in 5 of them, and the word *blood* is included in 4 of them. Additionally, 69 prayer were detected in the mouth of Van Küresin.

Keywords: Curse, prayer, people of Küresin, curse and prayer at the mouth of Van Küresin.

1. GİRİŞ

Alkış ve *kargışlar*, bir taraftan Türk halk edebiyatı, diğer taraftan içinde barındırdıkları zengin söz varlığı ve eskicil öğeler açısından Türk dili için oldukça önemli veriler sunmaktadır. Bugün *alkış* ve *kargışlar*, araştırmacılar tarafından genelde deyimler arasında değerlendirilmektedir (Parlatır: 2010; Saraçbaşı: 2010; Hengirmen: 2011; Aksoy: 2017). Bunda *alkış* ve *kargışların*, kalıplaşmış söz dizileri olmaları ve deyimlerin konu bakımından sınırsız olmaları dolayısıyla onları da kapsamı etkili olmuştur.

Alkış ve *kargışlar*, kalıp söz niteliği kazanmış öğelerdir ve toplumun maddi manevi kültürünü, inançlarını, değer yargılarını yansıtmaktadır (Aksan, 2011: 163-172).

Kargış “beddua” kelimesi *karga-* “beddua etmek” anlamlı fiile, fiilden isim yapan *-ş* ekinin getirilmesiyle türetilirken (Gülensoy, 2018: 372); *alkış* “hayırdüa; kargış karşıtı” ise **alka-* ~ (**alkı-* ‘övmek’) fiiline eklenen yine fiilden isim yapan *-ş* ekinden türetilmiştir (Gülensoy, 2018: 23; Tietze, 2022: 268). Ancak Türkçe kökenli söz konusu *alkış* ve *kargış* kelimelerinin yerine Arapça *du’â* ve Arapça-Farsça bileşiminden oluşan *bed-du’â* kelimeleri yaygın şekilde kullanılmaktadır. Buna karşın çalışmamıza konu olan Van Küresin ağzında bedduayla beraber sıklıkla *kargış* kelimesi kullanılmakta; hatta *ķergış ~ ķergış étmah / élemah* “karğış etmek / eylemek (<beddua etmek)” deyimlerinde kalıplaşmış olarak varlığını sürdürmektedir. Söz konu ağzda *alkış* kelimesine ise rastlanılmamış bunun yerine *dua* kelimesinin kullanıldığı belirlenmiştir.

Alkış ve *kargışlarda* toplumun dününde ve bugününde geçerli olan yaşam tarzı ve ahlak kuralları vardır. Bunlar bir taraftan toplum düzeyinin temel niteliklerini belirlerken diğer taraftan toplumun tecrübelerini gelecek nesillere aktarması açısından işlevseldir (Artun, 2012: 1). *Alkış* ve *kargışlar*, sözlü Türk halk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. *Alkış* iyi dilekleri, temennileri bildiren, *kargış* ise kötülük temenni eden sözler olarak tanımlanmaktadır. Bugün ölçünlü dilde kullanılan *Allah razı olsun*, *Allah aratmasın*, *Allah belasını versin!* gibi *alkış* ve *kargışlardan* başka, Anadolu ağızlarında saklı kalmış birçok *alkış kargış* örneği vardır. Mesela Adilcevaz’da *evin barhın şen ola* “evin barkın şen olsun” *alkışı* ile *teneşirde yihansan!* “teneşirde yikanasın!” *kargışı* (Sevinçli, 2016: 97-125); Adana’da *tutacak dal olası* *alkışı* ile *lokmasın gayet sert ver Yarabbi!* *kargışı* (Artun, 2012: 1-4); Antakya ağzında *Allah’la kenî*, *Azrail ala seni kargışları* (Öztürk, 2013: 741); Bayburt’ta *bu dağın ardi meşe / gün aşar göğe düşe / beni yardan edenin / evine şiven (acı) düşe* (Ünalın, 2023: 311) bunlar birer örnektir. Bu örneklerin dışında *sofraya nur* *alkışı*, *adı bilinmedik derde düşesin* *kargışı* (Kaya, 1997: 99-121) da Anadolu’da kullanılan *alkış* ve *kargışlara* örnek verilebilir. Çalışmada Van Küresin ağzında *kargış* ve *alkışa* bazı örnekler derlenmiştir; dolayısıyla asıl konuya geçmeden önce Küresinliler ve Küresin ya da Van ağzı hakkında kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır.

Van’ın I. Dünya Savaş sonrası azalan nüfusunu artırmak için 1920’den başlayıp 1930’lara kadar Van’a Kuzey Kafkasya’da göçebe bir aşiret olan Brukan aşireti yerleştirilmiştir; aynı yıllar içerisinde Küresin aşireti de buraya yerleştirilmeye çalışılmıştır. Bu aşiretlerden başka bölgeye Bulgaristan muhacirleri, 1923’ten başlayarak Karadeniz’den de 800 kişilik bir grup Van’a yerleştirilmiştir (Ebinç, 2006: 127). I. Dünya Savaşı sonrası, Paris Barış Konferansında gündem olan Ermeni sorunu, daha sonra Sevr antlaşmasıyla Van’ın Ermenilere bırakılacağı kararlaştırılınca buradaki egemen nüfusun Müslümanlardan oluştuğunu göstermek için aralarında Küresinlilerin de bulunduğu aşiretlerin Van’a yerleştirilmesine izin verilmiş ve bu aşiretler daha çok Ermenilerden boşalan köylere yerleştirilmiştir (Ebinç, 2005: 203).

Küresin ve Küresinliler adı üzerinde bugüne kadar birçok görüş bildirilmiştir. Bunlar genelde ilmi dayanaktan uzak yorumlardır. Kelimenin *Sünni* topluluk anlamında olduğu görüşü bir tarafa, Kürt kökenli olduklarına inanılarak İran’da *Kör Hasanlar* lakabından Küresinliler kelimesinin türediği görüşüne de rastlanmaktadır. Bunlardan başka Küresinliler atalarının *Giresun*’da yaşadıklarını öne sürerek adlarının ilk hâlinin *Giresunlular* şeklinde olduğuna ya da kelimenin Kürtçe “oğlu” anlamındaki *gure* kelimesi ile *Sünni* kelimesinin birleşimi olan ve anlamı *Sünnioğlu*, *Sünnioğulları* anlamlı bileşiminden oluştuğuna dair bilgiler de vardır (Levendoglu, 2005: 91). *Küresin* kelimesinin *Horasan* kelimesinden, *Küresinli* kelimesinin ise *Horasanlı* kelimesinden geldiği ve bundan dolayı da kendilerinin *Sünni* ve Türk oldukları, köklerinin bilinenden çok daha eskilere gittiği ses değişimleri ve tarihsel art alanla artık kesinliğe kavuşturulmuştur (Ertalay, 2021: 625-611).

Van Küresin ya da Van ağzı, kalıp sözler açısından oldukça zengin veriler sunmaktadır. Öyle ki âdeta her cümlede bir deyime rastlamak mümkündür dense abartılmış olmaz. Bu kalıp ifadeler arasında sıklıkla *alkış* (*dua*) ve *kargışlara* (*beddualara*) da rastlanmaktadır. Bu *alkış* ve *kargışlar*, bir taraftan Türk

halk edebiyatı için malzeme sunarken bir taraftan da içinde barındırdığı kelimelerle, deyim oluşuyla ve cümle yapısıyla da Türk diline katkı sağlamaktadır. Mesela aşağıda tespit edilen *çinin yansın / yane!* kargışında geçen *çin* kelimesi, Dede Korkut'ta geçen ve "omuz" anlamına gelen *çigin* şeklindeki kelimenin bu ağızda hâlen söz konusu *kargış* içinde yaşadığını göstermektedir.

Van ya da Van Küresin ağzının mensup olduğu *Doğu grubu ağızları*, doğu ve güneyde siyasi sınırların ötesinde Azerbaycan Türkçesi ile güney ve güneydoğu da Irak ve Türkmen ağızlarıyla birleşir (Karahan, 2022: 54). Van ağzı, söz konusu grubun içinde *Ağrı, Muş, Bitlis, Bingöl, Siirt, Diyarbakır, Mardin, Hakkâri, Urfa (Birecik, Halfeti hariç), Palu, Karakoçan (Elâzığ)* ağızlarının yer aldığı I. grubu oluşturmaktadır (Karahan, 2022: 57).

Van ağzı, Azerbaycan Türkçesi ile yakın bir ilişki içindedir. Şahap Bulak'a göre, Azerbaycan Türkçesi sadece Azerbaycan ve İran sınırları içinde değil; başta Anadolu sahası, Türkistan ve Ortadoğu'nun muhtelif yerlerinde de küçük topluluklarca kullanılmaktadır (Bulak, 2016: 839). Van Küresin ağzı gerek ses ve şekil bilgisi gerek söz varlığı açısından Azerbaycan Türkçesi ile yakın bir benzerlik içerisindedir. Bu benzerlik o kadar fazladır ki bazı araştırmacılar bu ağzı, bir Azerbaycan Türkçesi ağzı olarak ele almıştır (Oğur, 2019; Bulak, 2016).

Bu çalışmada Van Küresin ağzında yer alan *kargış* (beddua) ve *alkış* (dualar)lar ele alınmıştır. Önce *kargış* ardından *alkış*lara yer verilmiştir. Bu çalışmada derleme / saha çalışması yöntemi uygulanıp önceden hazırlanan sorular kaynak kişilere yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen yanıtlar, genelde ses kayıt cihazı kullanılarak yer yer de onların söyledikleri notlar alınarak kayıt altına alınmıştır. Elde edilen bu malzemede, başta *kargış*lar ardından *alkış*lar tespit edilerek tasnif edilmiştir. Çalışmada, *alkış* ve *kargış*lar orijinal hâliyle en başta verilmiştir. Ardından bunların günümüz Türkiye Türkçesi ölçünlü diline aktarımı yapılmıştır. Daha sonra açıklamalarına yer verilmiştir. *Kargış* ve *alkış*ın kimden alındığını belirtmek için kaynak kişinin kısaltması olarak "K" harfi kullanılmış, onun karşısında da söz konusu kişinin kaçınıcı kişi olduğunu gösteren rakamlar verilmiştir. Bu kaynak kişilerin ad, soy ad, yaşadığı yer, yaş ve öğrenim durumları çalışmanın sonunda bir tablo ile belirtilmiştir. Ayrıca tekrara düşmemek için çalışmada *kargış* ve *alkış*ların Türkiye Türkçesi ölçünlü dilinde bulunmayanlardan oluşmasına özen gösterilmiştir. Çalışmanın Türk diline ufak da olsa katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Van Küresin ağzından tespit edilen *alkış* ve *kargış*ların örnekleri şu şekildedir:

2. KARGIŞLAR

Kargışlar; hoş olmayan bir durum, hareket, söz vs. karşısındaki rahatsız oluşu, memnuniyetsizliği, tatmin olunmayışı kötü dileklerle ve temennilerle ifade eden söz kalıplarıdır ki bundan dolayı bunlara aynı zamanda *kötü dua / beddua* gibi adlar da verilmiştir. Kargışlar, karşıdakine söylenmek istenen herhangi bir ilenci ya da lâneti uzun cümlelerle ifade etmek yerine birkaç kelime ile anlatmaya yararlar. Dolayısıyla bunlar aynı zamanda birer kalıplaşmış söz dizileridir ki araştırmacılar, genelde bu özelliğine dayanarak *alkış*larda olduğu gibi *kargış*ları da deyimler arasında ele alıp değerlendirmişlerdir.

Türkçe sadece ölçünlü dilde değil; aynı zamanda ağızlardaki *kargış* ve *alkış*lardaki zengin kullanımı ile de dikkat çekmektedir. Bu ağızlardan birisi de Van Küresin ya da Van ağzıdır.

Aşağıda Van Küresin ağzında yer alan *kargış*lara yer verilmiştir. Söz konusu ağızda tespit edilen *kargış* sayısı 109'dur. Bu *kargış*ların 14 tanesinin ilk unsurunda *Allah* kelimesi, 5 tanesinde *boyun*, 4 tanesinde ise *kan* kelimesi yer almaktadır. *Kargış*lar alfabetik sıra gözetilerek verilmiştir. Bunların sırasıyla orijinal hâli, parantez içinde Türkiye Türkçesine aktarımı, açıklaması, örneği ve kaynak kişiyi gösteren "K" harfi ile onun kaçınıcı kişi olduğunu gösteren rakamlardan faydalanılmıştır. Van Küresin ağzında tespit edilen *kargış*lar şunlardır:

Allah alsın! (*Allah alsın!*) "Ölsün" anlamında beddua: *Hey Allah seni alsın!* "Hay Allah seni alsın!" (K: 3)

Allah bit vére / vérsin dırnağ vérmeye / vérmesin! (*Allah bit versin tırnak vermesin!*) "Dermanı olmayan derde düşsün, öyle bir derde duçar olsun ki çare, derman olacak vesilesi bile olmasın" anlamında beddua: *Allah onnere bit vére dırnağ vérmeye* "Allah onlara bit versin; tırnak vermesin!" (K: 5).

Allah seni çinlenen vursun! (*Allah seni sırtından vursun!*) "Allah belanı versin, Allah'ından bulasın" gibi anlamlarda bir beddua ifadesi. (K: 1)

Allah ...den sore / sorsın! (*Allah ...dAn sora / sorsun!*) “Allah bunun hesabını sorsun, yanına bırakmasın” anlamlarında bir beddua ifadesi: *Hey Allah sennen sorsın! Ne keder pis bir adamsen ya!* “Hay Allah bunun hesabını senden sorsun! Ne kadar pis bir adamsın ya! (K: 12)

Allah dert vérsın derman vérmesın! (*Allah dert versin derman vermesin!*) “Dermansız derde tutulasın, dermanın bulunmasın” anlamında beddua: *Allah size dert vérsın derman vérmesın inşallah* “Allah size dert versin (de) derman vermesin inşallah!” (K: 3)

Allah évını yıhsın! (*Allah evini yıksın!*) “Allah evini başına yıksın, ocağını söndürsün” anlamında bir beddua ifadesi: *Kim meim arhamnen ifdıra atıt Allah onun évını yıhsın!* “Kim benim arkamdan konuşmuşsa Allah onun ocağını söndürsün!” (K: 3)

Allah fırsent vérmıye / vérmesın! (*Allah fırsat vermeye / vermesin!*) Bir tür beddua ifadesi: *Hey Alalh size fırsent vérmıye; yohse sızı dağı daşı dağıdersız!* “Ey Allah size fırsat vermesin; yoksa siz dađ taşı dağıtırsınız (her haltı yersiniz!)” (K: 16)

Allah gâvure gösdermesın! (*Allah gâvura göstermesin!*) “Allah düşmanıma vermesin, göstermesin” *Sızın gibısını allah gavure gösdermesın* “Sizin gibisini Allah gâvura göstermesin!” K: 10)

Allah gâvurı içize düşürmesın! (*Allah gâvuru içinize düşürmesin!*) “Allah gâvuru dahi sizden uzak etsin! sizden muhafaza etsin” anlamında bir dua-beddua ifadesi: *Viy havar sizden, allah gâvurı de sızın içize düşürmesın* “Eyvah sizden, Allah gâvuru sizin içinize düşürmesin!” (K: 3)

Allahınnen bulsın ~ bulsun / bulesen! (*Allah'ından bulasın!*) “Allah belanı versin!” (K: 1)

Allah ķebil étmesın / élemesın! (Allah kabul etmesin / eylesin!) “Kabul etmiyorum, hoşnut, razı değilim” gibi anlamlarda bir beddua ifadesi (K: 8).

Allah sem ale beki (*Allah seni alsın belki!*) “Ölesin, Allah canını alsın” anlamında beddua (K: 6).

Allah üzün ķere élesın / ét्सın! (*Allah yüzünü kara eylesin / etsin!*) “Bahtı, şansı yaver gitmesin” vs. anlamlarda kullanılan bir beddua ifadesi: *Yanı göra ne işi yapememisen, bécerememisen o de diyi Allah sem üzün ķere élesın* “Yani, bakalım ne işi yapamamışsın, becerememişsin, karşıdaki de Allah yüzünü kara eylesin! Der” (K: 1)

Allah yüvesını dağıde / dağıtsın! (*Allah yuvasını dağıtsın / dağıta!*) “Allah evini yıksın, ocağını söndürsün” anlamlarında beddua (K: 3).

Anasız ķalesen / ķalesız (*Anasız kalasın / kalasınız!*) “Anan ölsün” anlamında kadının kendisi için ettiği beddua (K: 1).

Atés ole canan / cendeyan düşe! (*Ateş olsun canına / bedenine düşsün!*) “Hayrını görmeyesin, sana uğursuzluk, bela vs. getirsin” anlamlarında beddua ifadesi (K: 3).

Baban itnen yate / yatsın! (*Baban köpekle yatsın!*) Bir hakaret de içeren beddua ifadesi! (K: 6)

Barmaķlı gözán / gözize olsun! (*Parmakları gözünüze olsun!*) Nankörlük yapan kimse(ler) için kullanılan beddua ifadesi (K: 4).

Başan topraķ/torpaķ (ole/olsın)! [Başına toprak (olsun)!] “Yazık, eyvah olsun, ne yazık” anlamlarında bir beddua ifadesi: *Hé başan torpaķ/ torpaķ sen onu boşe beyhlésen* “Hey, topraklar başına, sen onu boşuna bekliyorsun!” (K 4)

Béman gétsın / gide! (*Bî-ıman, imansız gitsin!*) “Allah’ın huzuruna kâfir olarak gitsin” anlamında beddua (K: 18).

Bıldığın ķede çekesın / çekesız! (*Bıldığın kadar çekesın / çekesiniz!*) Özellikle nankör, kadirbilmez, yanlış kaniya varanlara yönelik kullanılan beddua (K: 4).

Bırın / birız iki olmiye / olmesın! (*Birin / biriniz iki olmaya / olmasın!*) “Asla birikimin / birikiminiz olmasın, topladığın dağılsın, bereket olmasın” gibi anlamlarda bir beddua ifadesi: *Hey birız iki olmiye!* “Hay biriniz iki olmasın!” (K: 3)

Boynın ķının altınde ķale / ķalsın! (*Boynun sırtının ~ omzunun altında kalsın!*) “Ölesin, geberesin” anlamlarında bir beddua ifadesi (K: 4).

Boynın altınde ķale / ķalsın! (Boynun altında kala / kalsın!) “Ölesin, geberesin” anlamında beddua (K: 6).

Boynın kırıle / kırılsın! (*Boynun kırılsın / kırıla*) “Öl, geber” gibi anlamlarda beddua ifadesi (K: 3).

Boynın / boynı sınısın! (*Boynun / boynu kırılsın!*) “Boynu(n) kırılsın, ölesin, geberesin” anlamlarında beddua (K: 4).

Boynın şıse / şıssın! (*Boynun şıssın*) Bir tür beddua (K: 1).

Börķın anan ķoltıđında ķalsın / ķale! (*Börķün anan koltuğunda kalsın / kala!*) “Anan ölsün, sahipsiz kalasın, yetim kalasın” *Börķın anan ķoltıđında ķalsın; yanı anan öle sahipsız ķalesen* “Börķün anan koltuğunda kalsın; yani anan ölsün sahipsiz kalasın.” (K: 1)

Burninnen gele / gelsin / gelmiş! (Burnundan gele / gelsin / gelmiş!) “Yediğin şey zıkkım olsun” anlamında bir beddua: *Ala yé ha burninnen gele he valla!* “Al ye işte, bunundan gelsin he valla!” (K: 10)

Canın bitder malın itder yésin! (*Canını bitler malını itler yesin!*) “Canından ve malından hayır görmeyesin” anlamında beddua (K: 4).

Canınnen hër görmiyesen / görmemiş! (Canından hayır görmeyesin / görmemiş!) “Yüzün gülmesin, sağlık, mutluluk yüzü görmeyesin, ölüp gidesin” anlamlarda bir beddua ifadesi: *İnşallah canınnen hër görmiyesen!* “İnşallah mutlu olmayasın, sağlığa hasret kalasın!” (K: 3)

Can sağlığına hesret kıalesen! (*Can sağlığına hasret kalasın!*) “Sağlığın olmasın, hep hastalık çekesin” gibi anlamlarda bir beddua (K: 1).

Cendeyi düşmüş! (Bedeni düşmüş!) “Ölesi, geberesi” gibi anlamlarda hem insanlar hem de hayvanlar için kullanılan bir tür beddua ifadesi: *Hey cendeyi düşmüş mirat!* “Ey geberesi, sahipsiz (hayvan)! (K: 37)

Cierin ağzından gele! (*Ciğerin ağzından gelsin!*) “Ölesin, geberesin” anlamlarında beddua (K: 17).

Çini yanmış / çinin yane ~ yansın! (Sırtı, omzu, bedeni yanmış / sırtın, omzun, bedenine yana, yansın!) “Vücuduna ateşler düşsün, ateşlerde yansın, mahvolsun” vb. anlamlarda kullanılan bir beddua ifadesi: *Çini yanmış he valla, daha bızı zare getirdi!* “Ateşlerde yanası he valla, artık bizi canımızdan bezdirdi!” (K: 6)

... Çininnen / çinnennen vursın / vure! (*... Omuzundan / sırtından vursun / vura!*) “(Okuduğun Kur’an, kıldığın namaz, tuttuğun oruç vs.) senin belana sebep olsun” anlamında beddua ifadesi (K: 1).

Çoh çalışesen; az yesen! (*Çok çalışasın; az yiyesin!*) “Evinde bereketin olmasın! anlamında bir beddua ifadesi” *Çok çalışesen az yesen oğul inşallah Allah’dan ısdemişem!* “Çok çalışasın; az yiyesin oğul inşallah Allah’tan istemişim!” (K:3)

Dermansız derde düşesen! (*Dermansız derde düşesin!*) “Dermanın olmayacak dertlere tutul” anlamında beddua (K: 1).

Dert tutesen dermanın olmiye! (*Dert tutasın dermanın olmasın!*) “Devasız, dermansız derde tutulasın” anlamında beddua ifadesi (K: 1).

Dert tutmuş / dert tutmuş! (*Dert tutmuş / tutmuşu!*) “Derde giriftar olası, tutulası” gibi anlamlarda kullanılan beddua ifadesi: *Dert tutmuş odı geltdi ba!* “Derde düşesi, işte gelmiş bak!” (K:1)

Elin kırılın / kırile! (*Elin kırılın / kırıla!*) Birisini acımasızca ve haksız yere döven kimse için kullanılan bir beddua: *Viy inşallah elin kırılın he valla!* “Vay inşallah elin kırılın he valla!” (K: 1)

Eyhmeyim seni tute! (*Ekmeğim seni tutsun!*) “Verdiğim emekler, nimetler senden çıksın” gibi anlamlarda genelde nankör kişilere yönelik kullanılan beddua (K: 4).

...In/nIn eyhmeyi ...(y)I tutsın/tute! [*...In/nIn ekmeği ...(y)I tutsun!*] “(Nankörlük edenler için) emekleri tutsun, gözüne dizine dursun, nankörlüğün cezasını çeksün/çek” *Hey babanın eyhmeyi sızı tute size az étdé* “Hay babanın ekmeği sizi tutsun, size az mı etti (emek vs. ekle)” (K 4)

Gâvurun yahasına düşmiyese! (*Gâvurun yakasına düşmeyesin!*) “Gavura (bile) denk gelmeyesin, gâvura dahi musallat olmayasın” *Yanı okkede pisdé, diyisen gâvurun yahasına düşmiyese* “Yani (birisi) o kadar pistir (ki) (ona) gâvura (bile) musallat olma! Diyorsun.” (K: 1)

Gétdiğin yérden dönmiyese! (*Gittiğin yerden dönmeyesin!*) “Git; ama dönemeyesin” anlamında bir beddua (K: 3).

Gidişin ole dönüşün ~ dönüşün olmiye! (*Gidişin olsun dönüşün olmasın!*) “Gittiğin yerden dönmeyesin, bu son gidişin olsun” anlamlarında bir beddua ifadesi: *İnşallah gidişin ole dönüşün olmiye oğul* “İnşallah gittiğin yerden dönmeyesin oğul!” (K: 3)

Gözünde kıalsın ~ kıale / kıalmış! (*Gözünde kıalsın ~ kıala / kalası!*) “Muradına ermesin, muradı gözünde kıalsın, muradına ermeyesin” anlamlarında beddua (K: 4).

Kuzulkurt! (*Kuzulkurt!?*) Birisine zehir, zıkkım diyerek öfkesini dile getirdiği beddua ifadesi (K: 40).

Günahım boynan / bıynne ... olsun! (*Günahım senin boynuna, onun boynuna... olsun!*) Birisi hakkında yalan yanlış konuşulunca, iftira atılınca, hakkı yenince söylenen “işlediğim günahlar hakkımı yiyene gitsin” anlamında bir beddua ifadesi (K: 1-29).

Gün eyhmesine möhtaç méhtaç olesen / kıalesen! (Gün ekmeğine muhtaç olasın / kalasın!) “Yiyecek bir şeyin kalmasın, açlık ve sefalet içinde kalasın” anlamında beddua (K: 6).

Görbegör olmuş / olesen! (*Mezar be mezar olmuş / olasın!*) “Mezarın dahi olmasın, mezarısız kalasın” anlamlarında beddua (K: 4).

Göre kede gidesen / gétsın! (*Mezara kadar gidesin / gitsin!*) “Ölüme kadar yolun var” anlamında bir beddua ifadesi: *Gelmesın da haşa sennen görre kede gétsın!* “Gelmesin a; haşa mezara kadar (yolu var)!” (K:3)

Gün üzü görmiyesen! (*Gün yüzü görmeyesin!*) “Mutluluğa hasret kalasın” anlamında beddua (K: 1).

Heramin / heramız olsun! (*Haramın / haramınız olsun!*) Zehir zıkkım olsun anlamında bir beddua. (K: 6).

Her bay canınnen görmiyesen! (Canından hayır, mutluluk görmeyesin!) “Sağlıklı, mutlu, tasasız bir hayatın olmasın” *İnşallah her bay can canınnen görmiyesené!* “İnşallah hayatta mutlu olmayasın!” (K: 1).

Héri başine deye / deysın! (*Hayrı başına değsin / değe!*) “Yaptığı iyilik onda kalsın” anlamında beddua (K: 10).

Hey omı / seni imansız gétsın / gédesen! (*Hay o / sen imansız gitsin / git!*) “İmanı yok olsun da ölsün” Anlamında beddua (K: 6).

Hinen kül ole ~ olsun / hınesı kül olmuş! (*Kınan kül olsun / kınası kül olmuş!*) “Muradına ermeyesin, arzuladığın şey olmasın” gibi anlamlardaki beddua: *Viy hnen kül ole he valla!* “Ey sen muradına erme inşallah!” (K:1)

İçize / işlene kırran gırsın / düşsın! (*İçinize, içlerine kıran gırsın / düşsün!*) “Ölüp gitsin(ler), kırılın(lar), mahvolsun(lar)” gibi anlamlarda kullanılan bir beddua ifadesi (K: 6).

İnşallah beke senkiler de / onkiler de sene / one éle olsun! (*İnşallah belki seninkiler de / onunkiler de sana / ona öyle olsun!*) Birisine yapılan haksızlık, zulüm, nankörlük vs. karşısında haksızlık zulüm, nankörlük vs. yapana karşı “sana da aynısını yaşatacak evlat, nesil vs. musallat olsun” anlamında bir beddua ifadesi (K: 3).

İnşallah dıberdın / dıberdız dağile! (*İnşallah ocağın(ız), evin(iz) dağılsın!*) “Allah ocağını(zı) söndürsün” anlamında beddua ifadesi (K: 6).

İnşallah menı kıuyliyesız! (*İnşallah beni gömesiniz!*) “Öleyim de beni gömün” anlamında kişinin kendisi için ettiği beddua (K: 1).

İnşallah sabahe kaħmiyeseñ / çıħmiyeseñ! (*İnşallah sabaha çıkmayasın / kalkmayasın!*) “Uyuman, ölümün olsun, son uyuman olsun” anlamlarında beddua (K: 10).

İnşallah yémiyeseñ / yémiyeseñ! (*İnşallah yemeyesin / yemeyesiniz!*) “Haram olsun” anlamında beddua ifadesi: *Ƙocemın ayılığını yésız; inşallah yémiyeseñ!* “Kocamın maaşını yiyorsunuz; inşallah yemeyesiniz!” (K: 3)

Kâmbaħ kalmış / kâle / kâlsın! (Sahipsiz kalmış / kala / kalsın!) “Sahibi ölsün, gözetip kollayanı, sahip çıkanı kalmasın” anlamlarındaki beddua: *Hey kâmbaħ kâle bu köyü heş bi şe yoħdı kı!* “Hay bu köy sahipsiz kalsın, bir şey yok ki!” (K: 4)

Ƙanı / Ƙanın içine aħe! (*Kanı / kanın içine aksın!*) “İç kanaması geçirsın, ölsün” *İnşalla Ƙanı içine aħe bızı çoħ açız étdé* “İnşallah kanı içine aksın, bizi çok rahatsız etti!” (K:11)

Ƙannı göyneyin Ƙapan / anan Ƙapısına ~ Ƙarşine gele / gesin! (Kanlı gömleğin kapına / anan kapısına ~ karşısına gele / gelsin!) “Ölesin, geberesin” anlamlarında bir beddua ifadesi: *Yanı birisınun ölmağını isdiyande diyisen* “Yani birisinin ölmesini istediğin zaman dersin (bu bedduayı).” (K: 1)

Ƙan Ƙusesen! (*Kan kusasın!*) “Kanlı kusasın, verem olup ölesin” *İnşalla Ƙan Ƙusesen oul!* “İnşallah kan kusasın oğul!” (K:3)

Ƙan Ƙusmiş! (*Kanlı kusmuş!*) “Kan kusup ölesi, geberesi” anlamlarında bir beddua ifadesi: *Ƙan Ƙusmişden éle Ƙacıħ aléyem!* “Kan kusasıdan öyle de nefret ediyorum ki!” (K: 6)

Ƙarnize toħluħ ~ toħluħ girmesın! (*Karnınıza tokluk girmesin!*) “Karnınız doymayasın, hep açlık, sefalet vs. çekesiniz” gibi anlamlarda bir beddua ifadesi (K: 1).

Ƙefen paren / paresı ole / olsun! (*Kefen paran / parası olsun / ola!*) Haksız yere elinden kazancı, parası alınan kimsenin söylediği beddua (K: 1).

Ƙere heberin gele! (*Kara haberin gelsin!*) “Ölüm, felaket vs. olumsuz haberin alalım” anlamlarında beddua (K: 18).

Ƙere Ƙannere béleşeseñ! (*Kara kanlara belenesin!*) “Vurup öldürülesin, kan içinde kalasın” gibi anlamlarda bir beddua ifadesi (K: 3).

Ƙırran yiyeseñ / yésın! (Kıran yiyesin / yesin!) “Zıkkım yesin, zehir zıkkım olsun” gibi anlamlarda bir beddua (K: 10).

Ƙırriyħ Ƙırriyħ Ƙalesen / Ƙırriyħ Ƙalmış! (*Yanıp kül olasın!*) “Derde tutulasın, yanıp yakılasın” gibi anlamlarda kullanılan beddua (K: 6).

Köküz kesilsin! (*Kökünüz kesilsin!*) “Nesliniz, soyunuz kurusun” anlamında beddua: *Héy köküz kesilsin inşallah!* “Hay nesliniz kurusun inşallah!” (K: 3)

Léçeyım başan! (*Leçeğim başına!*) “Benim yaşadığım sıkıntıyı, derdi, acıyı vs. sen de yaşa inşallah” anlamında bir ilenç ve kötü temenni ifadesi: *Yanı diyisen menı kıniyisen ya, inşallah sen de bu acının eynısım yaşe* “Yani, beni kınıyorsun ya, sen de bu acının aynısını yaşa” diyorsun.” (K: 2)

Mennen uzak Allah’e yahın (ole / olsun)! [*Benden uzak Allah’a yakın (ola / olsun)!*] “Bana bulaşmasın, benden uzak olsun” anlamlarında bir temenni (K: 9).

Mirate kalsın / kalmış! (*Mirasa kalsın / kalmış!*) “Sahipsiz kalsın, sahibi ölsün” *Göti bu mirate kalmışé sahabıne vér* “Götür bu sahibi ölmüşü, sahibine ver!” (K: 4)

muradın gözünde kale ~ kalsın / muradı gözünde kalmış! (*Muradın gözünde kalsın / muradı gözünde kalmış*) “Muradına eremeyesin, istediğin şeye kavuşama, muradına eremeyesi” anlamlarında bir beddua: *Muradı gözünde kalmış yétım, bızı çoĥ acız étđı* “Muradına eremeyesi, bizi çok rahatsız etti!” (K: 1) *Birisine kerkiş éliyande diyile ‘muradın gözünde kale’* “Birisine kargış edildiği zaman ‘muradın gözünde kalsın’ derler.” (K: 17)

Nehlet şétane (ole / olsun)! [*Lanet şeytana (olsun)!*] “Şeytana lanet olsun, lanet şeytanın üzerine” *Töbe yarabbi töbe, nehlet şétane, dedım öz özıme* “Kendi kendime; tövbe ya Rabbi tövbe, lanet olsun şeytana” dedim.” (K: 4)

Oĥuduĥun Ęur’an / kıldıĥın namaz / tuttuĥun oruş / Allah vs. seni çırpe / çırpsın / vursın! *Okuduĥın Ęur’an / kıldıĥın namaz / tuttuĥun oruş / Allah vs. seni çırpsın / vursun!* “Allah belanı versin, yaptığın ibadetler belan olsun” gibi anlamlarda beddua (K: 18-29).

Öz başın yé / yesen! (*Kendi başını ye!*) “Kendi kendinin ölümüne neden olasın” anlamında beddua ifadesi *İnşallah öz başın yesen he valla!* “İnşallah kendi başını yersin he valla!” (K:14)

Saĥ cane hesret kalesen! (*Saĥ cana hasret kalasın!*) “Saĥlıklı bir hayatın olmasın, mutsuz ve huzursuz olasın” *Mene ‘saĥ cane hesret kalesen’ diyannendi üzüm gülmıyıt* “Bana ‘saĥ cana hasret kalasın’ dediğinden beri yüzüm gülmedi.” (K: 6)

(Semi) dert tutesen! [*(Semi) dert tutasın!*] “Dertli olasın, başın beladan kurtulmasın” gibi anlamlarda bir beddua ifadesi: *Hey semı dert tutesen he valla* “Hay derde düşesin, he valla!” (K: 3)

Sennen sarı suler tökile! (*Senden sarı sular dökülsün!*) Birisine hasta (özellikle verem) olması için kullanılan beddua ifadesi: *Yanı verem tutesen, daha iyileşmiyisen!* “Yani vereme yakalanıp artık iyileşmeyesin!” (K: 1)

Sesın / sesız kesile / kesilsın he valla! (*Sesin(iz) kesile / kesilsin he valla!*) Çok ağlayıp sızlayan çocuklara ya da çok baĥıran herhangi birine söylenen beddua ifadesi (K: 10).

Senı / onu Allah’ın mehkemesine tavşırmişem! (*Seni / onu Allah’ın mahkemesine havale etmişim!*) “Allah’ından bul, Allah’a havale ettim” anlamlarında bir beddua: *Senı o Allah’ın mehkemesine tavşırmişem!* “Seni, o Allah’ın mahkemesine havale etmişim!” (K: 6) *Men Allah’e tavşırđım oné* “Ben, onu Allah’a havale ettim!” (K: 6)

...sız kalesen / kalesız! (*...sız kalasın / kalasız!*) “Birisı ölsün de onsuz kalasın” anlamında bir beddua: *İnşallah anasız kalesız* “İnşallah ananız ölsün (de) onsuz kalasınız!” (K: 1)

Şıl olesen yataĥlere düşesen! (*Felç olup yataklara düşesin!*) “Felç olasın bakıma muhtaç kalasın” anlamında beddua (K: 3).

Tike pırtıyĥ / tike tike olesen! (*Tike tike olasın!*) “Parça parça olup ölesin” anlamında beddua (K: 16).

Toĥ yémıyisen / yémemiş! (*Tok yemeyesin / yememiş*) “Açlık ve sefalet içinde yaşa / yaşayası, aç kal / kalası” anlamlarında beddua ifadeleri: *Toĥ yémemiş, göra géne niye gelit!* “Aç kalası bakalım yine niye gelmiş!” (K: 6)

Toprah/torpaĥ eliyim başan ~ başan toprah/torpaĥ eliyim [*Toprak(lar) eleyeyim başına!*] “Topraklar başına, yazık, eyvah, ne yazık” *Başan toprah/torpaĥ eliyim gét ba evinde ne olıt!* “Topraklar başına, git (de) evine bak ne olmuş!” (K 5)

Toprah/torpaĥ başan ole/olsın! [*Toprak(lar) başına olsun!*] “Yazıklar olsun, eyvah olsun, yazık, ne yazık” *Başan torpaĥ/topraĥ ole/olsın o çoĥden gidit!* “Yazıklar olsun (sana) o çoktan gitmiş!” (K 5)

Tufaĥın daĥıle / daĥılsın! (*Ocaĥın sönsün*) “Evin yıkılsın, ocaĥın sönsün” anlamlarında bir beddua (K: 3).

Vıy zehirman ~ zehirmar! (*Vay zehirmar!*) “Zehir, zıkkım” anlamında birisinin öfke anında kullandığı beddua ifadesi (K: 7).

Kargışta geçen bu zehirmar kelimesi aslında Farsça zehr-i mâr, “yılan zehri” anlamındaki birleşğin söz konusu ağızda aldığı şekildir.

- Üzü gülmemiş!** (*Yüzü gülmeyesi!*) “Yüzü gülmeyesi, mutsuz olası” anlamında beddua (K: 1).
- Üzün / üzüz ağ olmiye / olmesin!** (*Yüzünüz ak olmasın / olmaya!*) “Yüzünüz kara çıksın” anlamında beddua (K: 17).
- Üzün kere olé / olsun!** (*Yüzün kara ola / olsun!*) “Yüzün ak olmasın, işlerin ters gitsin, utanç içinde kalasın, mahcup olasın” gibi anlamlarda kullanılan bir tür beddua ifadesi: *Yané diyile ya Allah’ın huzurunda de üzün kere olsun* “Yani diyorlar ya Allah’ın huzurunda da yüzün kara olsun!” (K: 10)
- ...ye güvenmiyese / güvenmesin!** (*...ya güvenmeyesin / güvenmesin!*) “Hayrını görmesin, mutluluk vermesin” gibi anlamlarda bir beddua ifadesi (K: 17).
- Vıy (sene) kırreder!** [*Vay (sana) zıkkım!*] Zıkkım, zehir” gibi anlamlarda ve öfkelenince kullanılan bir beddua ifadesi! (K: 6)
- Vıy sene sancı!** (*Vay sana sancı!*) “Zıkkım, zehir” gibi anlamlarda, genelde kendisine seslenen ve öfkeli olunan kimseye söylenir. (K: 4-20)
- Vurgunnelere gelesen!** (Vurgunlara gelesin!) “Vurup öldürülesin” anlamındaki beddua ifadesi: *İnşallah vurgunnere gelesen köpeyh!* “İnşallah vurulup ölesin köpek!” (K: 1)
- Vurgunun ilahinnen gelsin!** (*Vurgunun ilahından gelsin!*) “Allah belanı versin, Allah’ından bulasın” anlamlarında bir beddua ifadesi: *Vurgunun ilahinnen gelsin! Yanı Allah’ınmen bulesen! demağdı* “Vurgunun ilahından gelsin! Yani Allah’ından bulasın! demektir.” (K: 1)
- Yağlı kırsunnere gelesen!** (*Yağlı kırsunlara gelesin!*) “Vurup öldürülesin” anlamında beddua (K: 18).
- Yan yévren delinsin** (*Yanların delinsin*) “Yara bere içinde kalasın” anlamında bir beddua (K: 1).
- Yeri issicah olsun!** (*Yeri sıcak olsun!*) “Ölen kimse için mekânı cehennem olsun” anlamında beddua (K: 1).
- Yétim kalesen / kalmış!** (*Yetim kalasın / kalmış*) “Baban ölsün, babası ölesi” anlamında bir beddua (K: 6).
- Zuqqum yiyese!** (*Zıkkım yiyese!*) “Zehir zıkkım olsun, haram olsun” anlamında beddua ve ilenme amaçlı kullanılan bir ifade: *Ala ala zuqqum yiyese inşallah* “Al al zıkkım zehir olsun inşallah!” (K: 10)
- Nehlet gele / gelsin sene!** (*Lanet olsun sana!*) “Allah’ın laneti üzerine olsun” anlamında bir beddua (K: 12).

3. ALKIŞLAR

Alkışlar ya da diğer ismiyle *hayır dualar*, bir kimsenin herhangi bir durum, olay, söz ya da hareket karşısında duyduğu memnuniyeti, minnettarlığını ve iyi, güzel dileklerini ifade eden kalıplaşmış ifadelerdir. *Kargışlar* gibi *alkışlar* da söz konusu *kalıplaşmış söz dizileri* olma özelliğine dayanılarak birçok araştırmacı tarafından genellikle deyimler arasında değerlendirilmektedir. *Alkış* kelimesinin yerine bugün artık genellikle Arapça *dua* kelimesi kullanılmaktadır.

Türkçenin sadece ölçünlü dilinde değil; aynı zamanda ağızlarında da sıklıkla *alkışlar*la karşılaşmaktadır. Bu ağızlardan birisi, Van ağzı olarak da bilinen Van Küresin ağzıdır. Van Küresin ağzı yukarıda da ifade edildiği gibi deyim ve dolayısıyla *kargış* ve *alkış* bakımından oldukça zengindir. Söz konusu ağızda toplamda 69 tane ise *alkış* (dua) tespit edilmiştir. Tespit edilen *alkışlar*, aşağıda alfabetik sıra gözetilerek verilmiştir. *Kargışlarda* olduğu gibi, *alkışların* da sırasıyla orijinal hâli, parantez içinde Türkiye Türkçesine aktarımı, açıklaması, örneği ve kaynak kişiyi gösteren “K” harfi ile onun kaçınıcı kişi olduğunu gösteren rakamları verilmiştir. Bu *alkışların* ilk unsurunu genellikle “Allah” kelimesi oluşturmaktadır. Van Küresin ağzında tespit edilen *alkışlar* şunlardır:

Allah ağzinnen eşide / eşitsin! (*Allah ağzından duysun!*) “Dediğini Allah nasip etsin, gerçekleştirsin, keşke dediğin gibi olsa, dediğini Allah kabul etsin” anlamında dua ifadesi: *Véy Allah ağzinnen eşitsin* “Vay Allah senin dediğini bana nasip etsin!” (K: 6)

Allah başımızdan / başızden... esgiyh élemiye ~ élemesin / étmiye ~ étmesin! (*Allah başımızdan / başımızdan... eksik eylemesin / etmesin!*) Özellikle bir ailenin büyüğü için “uzun ömürlü olsun, var olsun!” anlamlarında kullanılan bir dua ifadesi (K: 8).

Allah bin bereket vérsin! (*Allah bin bereket versin!*) “Allah’a şükür olsun, bereketli olsun” anlamında bir dua, minnettarlık, şükür ve teşekkür ifadesi: *Allah bin bereket vérsin!* “Allah bin bereket versin!” (K: 1)

Allah bin oğkede vérsın! (*Allah bin o kadar versin!*) “Allah bire bin katsın, çokça bereket versin” anlamlarında bir dua ve teşekkür ifadesi: *Allah sene bin oğkede vérsın!* “Allah sana bin o kadar versin!” (K: 6)

Allah can sağlığı vére / vérsın! (*Allah can sağlığı vere / versin!*) “Allah sağlık, afiyet versin, sağlıklı bir hayat nasip etsin” anlamlarında bir dua ifadesi (K: 6).

Allah darde koyıme / koymesın! (*Allah darda bırakmaya / bırakmasın!*) “Allah zorluktan, belalardan muhafaza etsin” anlamında dua (K: 6).

Allah düşürmesın! (*Allah düşürmesin!*) “Allah kimselere muhtaç hâle getirmesin” anlamında dua ifadesi (K: 1).

Allah emeyhlem / emeyhlezi boşe çıharmiye / çıharmesın! (*Allah emeklerin(iz)i boşa çıkarmaya / çıkarmasın!*) “Allah verdiği emeklerinin mükâfatını da versin” anlamında bir dua ifadesi (K: 6).

Allah esgiyhliğini vérmesın / vérmıye! (*Allah eksikliğini vermesin / vermeye!*) Özellikle bir aile büyüğü için “Allah var etsin, eksikliğini vermesin” anlamlarda kullanılan bir dua ifadesi (K: 3).

Allah evızde mutlı éliye / élesın! (*Allah evinizde mutlu eylesin / etsin!*) “Allah yuvalarında mutluluk nasip etsin, aile içine huzur versin” anlamlarında dua (K: 6).

Allah gétđđđ yerde utandırmesın / utandırmiye! (*Allah gittiđđi yerde utandırmamasın / utandırmaya!*) Ölen bir kimse için “Allah rahmet eylesin, yüzünü ak etsin” anlamında kullanılan bir dua (K: 7).

Allah keza beladen uzah éliye / étsın! (*Allah kaza beladan uzak eylesin / etsin!*) “Allah kaza bela vermesin!” (K: 7)

Allah kezasız belasız éliye / étsın! (*Allah kazasız belasız eylesin / etsin!*) “Allah kazadan beladan saklasın, muhafaza etsin” anlamında dua ifadesi (K: 1).

Allah kolaylığ vére / vérsın! (*Allah kolaylık vere / versin!*) “Allah kolaylık versin, işiniz rast gelsin” anlamlarda dua (K: 7).

Allah mahcup élemesın / étmesın! (*Allah mahcup eylesin / etmesin!*) “Allah utandırmamasın, yüzünü ak etsin” anlamlarında dua ifadesi” (K: 4).

Allah nezerden / nezerlerden sağlıye / sağlesın! (*Allah nazardan / nazarlardan saklaya / saklasın!*) Allah kem, kötü gözlerden muhafaza eylesin” anlamında dua ifadesi (K: 10).

Allah ...yI darde koyıme ~ koymesın / bırağmiye ~ bırağmesın! (*Allah ...yI darda bırakmasın!*) “Allah zor durumda, sıkıntıda vs.de bırakmasın” gibi anlamlarda kullanılan bir dua ifadesi: *Allah seni darde koyıme* “Allah seni darlıkta bırakmasın!” (K: 10)

Allah muradın vérsın / vére! (*Allah muradını versin / vere!*) “Allah ne istemişsen, neyi murat etmişsen nasip etsin” anlamında bir temenni, dua ifadesi: *Allah muradın vérsın!* “Allah muradına erdirdin!” (K: 3)

Allah ömrın uzun élesın / étsın! (*Allah ömrünü uzun eylesin / etsin!*) Genelde yaşça büyük kimselerin, herhangi bir iyilik karşısında kendilerinden küçüklere söylediđđi “uzun ömürler yaşa” anlamında bir ifade: *Allah sein ömrın uzun étsın!* “Allah senin ömrünü uzun etsin!” (K: 18)

Allah (sene / size) sağlesın! [*Allah (sana / size) saklasın!*] “Allah bağışlasın, korusun” gibi anlamlarda kullanılan bir dua: *Allah üşahlem sene sağlıye inşallah* “Allah çocuklarını sana saklasın!” (K: 6)

Allah selametđđ vérsın! (*Allah selametlik versin!*) Allah sıhhat, afiyet, huzur vs. versin! *Allah sene selametđđ vérsın ana!* “Allah sana afiyet, sağlık, huzur versin ana!” (K: 14)

Allah sebir vérsın! (*Allah sabır versin!*) “Herhangi bir olumsuz, kötü bir durumda birisine Allah sabrını artırsın, sabırlı olmanı nasip etsin” anlamında bir dua: *Allah sene sebir vérsın!* “Allah sana sabır versin!” (K: 6)

Allah sır sítar éliye ~ élesın / étsın (Allah saklasın!) “Allah korusun, muhafaza etsin, eksiklikleri gidersin” vs. anlamlarda bir dua ifadesi (K: 7).

Allah (...den / ...nen) uzah éliye / étsın! [*Allah (...dan) uzak eylesin / etsin!*] “Allah göstermesin, uzak etsin” anlamında bir temenni, dua ifadesi: *Allah cannen uzah élesın; mal oğkede önemni deyil* “Allah candan uzak etsin; mal o kadar önemli değil!” (K: 6)

Allah / Rebbi dadan gelsın / yetışsın! (*Allah / Rab yardımına gelsin / yetişsin!*) “Allah sizin yardımcının olsun!” *Sız bireye geldız menı sevındırdız; Allah sızın dadıze yetışsın inşallah* “Siz buraya geldiniz beni sevindirdiniz; Allah sizin yardımcınız olsun inşallah!” (K: 18)

Allah tutduđđın altın éde / étsın! (*Allah tuttuđđunu altın ede / etsin!*) “Fakirlik, sefalet çekmeyesin, zenginlik içinde yaşayasın” gibi anlamlarda dua ifadesi (K: 3).

Allah elden eyahden düşürmesın / düşürmiye! (*Allah elden ayaktan düşürmesin!*) “Allah yataklara düşürüp de kimseye muhtaç hâle getirmesin, başkasının eline bakar duruma düşürmesin” *Éle Allah*

minnetdere koymesin, elden eyahden düşürmesin be ne! “Yeter ki Allah minnet altında bırakmasın, elden ayaktan düşürmesin, daha ne (olsun, ne isterim ki!)” (K: 16)

Allah ellere düşürmesin / düşürmiye (*Allah ellere düşürmesin / düşürmeye!*) “Allah kimseye muhtaç, el açar hâle getirmesin!” (K: 6)

Allah eyağan daş deydirmesin! (*Allah ayağına taş deydirmesin!*) “Allah seni en ufak zarardan, beladan dahi muhafaza etsin” anlamında dua (K: 6).

Allah évızı şén élesin / étsin! (*Allah evinizi şen eylesin / etsin!*) “Allah evinize mutluluk, huzur ve bereket versin!” *Mesela bi yére gidande tam kağan sırade diyisen* “Mesela bir yere (ziyarete) gidildiğinde tam kalkılacağı sırada dersin (bu duayı!)” (K:1)

Allah hêrlı élesin / éliye! (*Allah hayırlı eylesin!*) “Allah mübarek etsin”; İstenmeyen, kabullenmeyen bir şeye sahip olana sitem, biraz da alay yollu “Allah hayırlı etsin” anlamında kullanılan bir ifade: *K'nın kıızı avukat olit ha; ne diyah Allah hêrlé éliye* “K'nın kıızı avukat olmuş ha; ne diyelim Allah hayırlı etsin!” (K: 4)

Allah hés bi evı böyühysız / sahapsız élemesin / étmesin! (*Allah hiçbir evi büyüksüz / sahıpsız eylesin / etmesin!*) Genelde baba ya da dede olanlar için kullanılan “Allah uzun ömürler versin!” anlamında bir dua ifadesi (K: 4).

Allah iman Qur'an vérsin! (*Allah iman Kur'an versin!*) Bir tür dua ifadesi: *Allah sene iman Kur'an vérsin!* “Allah sana iman Kur'an versin!” (K: 6)

Allah imannen Qur'annen élemesin / étmesin / ayırmesin! (Allah imandan Kur'an'dan eylesin / etmesin / ayırmasın!) “Allah imandan alıkoymasın” anlamında kullanılan dua ifadesi: *Allah adamı imannen Qur'an'nen élemesin kardaş!* “Allah insanı imandan Kur'an'dan etmesin kardaş!” (K: 17)

Allah işızı (gücüzü) ras getirsin! [*Allah işinizi (gücünüzü) rast getirsin!*] “Allah işlerinizde kolaylıklar versin, önünüzdeki engelleri kaldırsın, işlerinizi yoluna koysun” anlamlarında bir dua ifadesi: *Di gidın hadı Allah işızı ras getirsin* “De haydi gidin, Allah işinizi rast getirsin!” (K: 25)

Allah kèbil étsin! (Allah kabul etsin!) Özellikle yapılan bir ibadetin, hayırlı bir işin kabul edilmesi için söylenen bir dua, temenni ifadesi (K: 15).

Allah mekânını cennet étsin / élesin! (*Allah mekânını cennet etsin / eylesin!*) Ölen bir kimse için Allah cennetlik etsin” anlamında dua ifadesi (K:7).

Allah minndere koymesin / koymiyey! (*Allah minnetlere bırakmasın!*) “Allah kimsenin minneti altında bırakmasın, başkasına borçlu, ihtiyaç sahibi olacak durumlara düşürmesin” anlamında bir dua ifadesi: *Éle Allah minndere koymesin, elden eyahden düşürmesin be ne!* “Yeter ki Allah minnet altında bırakmasın, elden ayaktan düşürmesin, daha ne (olsun!)” (K: 16)

Allah (ne) muradın varse vérsin! [Allah (ne) muradın varsa versin!] Allah ne arzuladıysan, murat ettiysen nasip etsin” anlamında dua ifadesi (K: 1).

Allah ömrün uzun éliye / étsin (Allah ömrünü uzun eyleye / etsin!) “Allah ömrüne bereket versin” anlamında bir dua ifadesi (K: 6).

Allah o eli bu ele möhtaç / muhtaç étmesin ~ étmiye / élemesin ~ élemiye! (*Allah o eli bu ele muhtaç etmesin!*) “Allah kimseye, yakını dahi olsa başkasına muhtaç duruma düşürmesin” *Yanı kardaşan bile muhtaç étmesin* “Yani (Allah) kardeşi (dahi) kardeşe muhtaç etmesin!” (K: 10)

Allah / Rebbi dadan gele / gelsin! (*Allah Rab imdadına gelsin*) “Allah yardımına gelsin, seni zor durumdan kurtarsın” (K: 18)

Allah / rebbi kömeyın ole / olsun! (*Allah yardımcın olsun!*) “Allah senin yardımcın olsun” anlamında bir dua ifadesi: *Rebbi seın kömeyın ole bi tükânnen mene cuğare al* “Allah senin yardımcın olsun, hele bana dükkândan sigara al.” (K: 18)

Allah sebır vérsin! (Allah sabır versin) Sabır temennisi için kullanılan bir dua ifadesi (K: 7).

Allah tézinden versin! (Allah tezinden versin!) “Ağır hasta ya da yatalak olanlar için Allah ölümü nasip etsin de bu acıdan kurtarsın” anlamında bir dua ifadesi (K: 6).

Allah usduzden / usdumızden esgiyh élemesin / étmesin! (Allah üstümüzden / üstünüzden eksik eylesin / etmesin!) “Allah yokluğunu göstermesin, var etsin” gibi anlamlarda, genelde evin büyükleri için kullanılan bir dua ifadesi (K: 13).

Allah üzün ağ élesin / étsin! (*Allah yüzünü ak eylesin / etsin!*) “Allah yüzünü kara çıkarmasın, işin rast gitsin” anlamında bir dua: *T, Allah seın üzün ağ élesin, bi gétmeden mene bu sobeyi de qaldır* “T, Allah senin yüzünü ak etsin, hele gitmeden bu sobayı da benim için kaldır!” (K: 6)

Allah üzün güldüre / güldürsün! (*Allah yüzünü güldürsün!*) “Allah seni hayatta mutlu etsin, üzmesin, işlerini rast getirsin, yüzünü güldürsün” *Bi mene o kenalı aş, allah sen üzün güldüre inşalla* “Hele bana o (TV) kanalı(nı) aç, Allah senin yüzünü güldürsün inşallah!” (K: 3)

Allah üzün / üzüz... kere çihartmesin ~ çiharmesin! (Allah yüzünü kara çıkartmasın!) “Allah başarı versin, muvaffak etsin, yüzünü ak etsin” gibi anlamlarda kullanılan bir dua ifadesi (K: 9).

Allah ...yA saşlesin / bağışlesin! (Allah ...yA saklasın / bağışlasın!) “Allah ayırmasın, ayrılık vermesin” anlamalarında bir dua ifadesi (K: 3).

Allah ...yI cenetine koye / koysin! (*Allah ...yI cennetine bıraka / bıraksın!*) “Mekânı cennet olsun” anlamında bir dua ifadesi (K: 6).

Allah yatahlere düşürmesin! (Allah yataklara düşürmesin!) “Allah kimsenin minnetine bırakacak kadar hasta etmesin” anlamında bir dua ifadesi: *Valla ölüm hoşdı; Allah yatahlere düşürüp minnetdere koymesin!* “Valla ölüm güzeldir; Allah yataklara düşürüp de minnette bırakmasın!” (K: 6)

Allah var élesin / étsin! (Allah var eylesin / etsin!) “Allah daim etsin, var ölümden muhafaza etsin” anlamında dua ifadesi (K: 7).

Başın var olsun! (*Başın var olsun!*) “Başın sağ olsun” diyen kimseye teşekkür ve dua etmek amacıyla siz var olun, canınız sağ olsun” demek. (27)

Heci olesen! (*Hacı olasin!*) “Hacca gitmek nasip olsun” anlamında dua (K: 6).

Helal hoş(ın) ole / olsun! [*Helal hoş(un) ola / olsun!*] “Helal olsun” (K: 18).

Elin daşe atesen daş ole altın! (Elini taşa vurasın taş olsun altın!) “En ufak şeylerden bile çok büyük kazançlar elde edesin, her zaman ve her yerde mutlu olasın” anlamlarında bir dua ifadesi (K: 6).

Evin abadan! (*Evin abat!*) “Evin şen olsun, mutlu, huzurlu ol” anlamlarında dua (K: 5).

Évin barhın şén ole / olsun! (*Evin barkın şen olsun!*) “Ocağın, yuvan huzur ve mutlulukla dolsun” gibi anlamlarda bir dua ifadesi (K: 17).

İşiz / işin gücüz / gücün ras gelsin ~ gele / gétsin (İşin / işiniz gücünüz / gücün rast gelsin ~ gele / gitsin!) “İşlerin(iz) istediğiniz gibi olsun, aksilik olmasın, işlerinizde başarı elde edin” gibi anlamlarda bir dua ifadesi: *Dı gidin işiz ras gelsin!* “Haydi gidin, işiniz rast gelsin!” (K:13)

Qedan canıme! (Kadan canıma!) “Sana gelecek kaza bela bana gelsin! (K: 1)

Qedan mene deysin ~ deye / gelsin ~ gele! (Kadan bana değin / gelsin!) “Sana gelecek bela, kaza vs. bana gelsin” anlamında dua, temenni ifadesi: *Sein kedan mene gelsin* “Sana gelecek kaza bana gelsin!” (K: 18)

Mekânı cennet ole / olsun! (*Mekânı cennet ola / olsun!*) Ölen bir kimse için “cennete gitsin” anlamında bir dua ifadesi (K: 12).

Pegamber efendimize komşu olesen! (*Peygamber'imize komşu olasin!*) “Öldükten sonra Peygamber'imize yakın olasın” anlamında dua (K: 6).

Rehmet baban (görüne)! [*Rahmet baban(ın) mezarına!*] “Babana rahmet olsun” anlamında bir dua ifadesi (K: 4).

Rehmet (olsın) ölmüşleran! [*Rahmet (olsun) ölmüşlerine!*] “Allah ölmüşlerine rahmet etsin” anlamında bir dua ifadesi: *Rehmet ölmüşleran bi bize kede ge!* “Ölmüşlerine rahmet olsun, bize kadar gel hele!” (K: 4)

Su kımın eziz olesen! (*Su gibi aziz olasin!*) Susayan birisinin, suyu verene ettiği dua (K: 18).

Üzün ağ ole / olsun! (*Yüzün ak ola / olsun!*) “Allah seni mahcup etmesin, işin rast gitsin, başarılı olasın” anlamlarında bir dua ifadesi: *İnşalla üzün ağ ole dı gét!* “İnşallah işlerin rast gitsin, haydi git!” (K: 3)

4. SONUÇ

Kargış (beddua) ve *alkış* (hayırdua, dua) kalıplaşmış sözler olmalarından dolayı deyimler arasında gösterilmekte ve değerlendirilmektedir. *Kargış* (beddua) bir durum karşısındaki öfkelenmeyi, kabullenmemeyi, kızgınlığı, karşıdaki kimsenin kötü duruma düşmesini dilemeyi veya istemeyi ifade etmektedir. *Alkış* (dua) ise minnettarlığı, sevinci, razı oluşu, karşıdaki kimsenin iyi duruma rastlamasını vs. dile getiren kalıplaşmış ifadelerdir. *Kargış* kelimesi *karga-* “beddua etmek” fiilinden türeyen bir isimken; *alkış* kelimesi ise *alka-* ~ *alkı-* “övmek” fiilinden türeyen isimdir. Bugün *kargış* kelimesinin yerini beddua; *alkış* kelimesinin yerini ise *dua* kelimesi almıştır. Ancak bazı ağızlarda hâlâ kelimelerin Türkçeleri (*kargış*, *alkış*) kullanılmaktadır. Çalışmaya konu olan Van Küresin ağzında da *beddua* kelimesi kullanılmakla beraber, *kargış étmek / élemek* şeklindeki deyimde kalıplaşmış olarak varlığını sürdürmektedir.

Bu çalışmada Van Küresin ağzında yer alan *kargış* (beddua) ve *alkış* (dua)lar ele alınmıştır. Giriş kısmında da değinildiği üzere bu çalışma derleme çalışmasıdır. Önceden hazırlanan sorular kaynak kişilere yöneltilip alınan yanıtlar, genelde ses kayıt cihazı kullanarak bazen de onların söyledikleri notlar alınarak kayıt altına alınmıştır. Elde edilen bu malzemede, başta *kargış*lar ardından *alkış*lar tespit edilerek tasnif edilmiştir. Çalışmada, *alkış* ve *kargış*lar orijinal hâliyle en başta verilmiştir. Ardından bunların günümüz Türkiye Türkçesi ölçünlü diline aktarımı yapılmıştır. Daha sonra açıklamalarına yer verilmiştir. *Kargış* ve *alkış*ın kimden alındığını belirtmek için kaynak kişinin kısaltması olarak “K” harfi kullanılmış, onun karşısında da söz konusu kişinin kaçınıcı kişi olduğunu gösteren rakamlar verilmiştir. Van Küresin ağzında yer alan deyimler üzerinde uzun süre çalışılmış ve elde edilen verilerden Van Küresin ağzının zengin bir deyim varlığına sahip olduğu belirlenmiştir veya tespit edilmiştir. Deyimler içinde ele alınan ve değerlendirilen *kargış* ve *alkış*lara da Van Küresin ağzında sıklıkla rastlanmaktadır. Söz konusu ağızda, toplamda yaklaşık olarak 109 tane *kargış* (beddua) tespit edilmiştir. Bunların 14 tanesinin ilk unsurunu *Allah* kelimesiyle kurulanlar oluştururken; 5 tanesini *boyun*, 4 tanesini ise *kan* kelimesiyle kurulanlar oluşturmaktadır. Bundan başka *kargış*ların 1 tanesi *anne* için, 2 tanesi baba için, diğerleri de genel olarak herhangi bir kimse için kullanılmaktadır. *Kargış*larda dikkat çeken yönlerden birisi de *kargış*ın bir sıfat-fiil grubundan oluşmasıdır; mesela *kan kusmuş!* (*kan kusası!*), *yétim kalmış* (*yetim kalası!*), *mirate kalmış!* (*sahipsiz kalası!*), *toh yémemiş!* (*açlık ve sefalet çekesi!*) gibi. Söz konusu ağız da *alkış* (dua) sayısı 64’tür. Bu *alkış*ların 54 tanesinin ilk unsuru, *Allah* kelimesinden kurulanlardan oluşmakta ve hepsi de herhangi bir kimse için kullanılmaktadır.

Çalışma bir taraftan Türk halk edebiyatına, bir taraftan da Türk diline katkı sağlayacak niteliktedir. Özellikle *béman gétsin!* “imansız ölsün”, *kâmbah kalsın* “sahipsiz kalsın”, *görbegör gétsin!* (*Mezar be mezar gitsin (mezarın dahi bulunmasın!)*) *kargış*larındaki *béman* “imansız” (<bî-iman), *kâmbah* “sahipsiz” (<Farsça <kem ‘kıt’+ bağ?) ve *görbegör* “mezar be mezar” kelimeleriyle *Allah / Rebbi dadan gelsin!* “Allah yardımına gelsin!” *alkış*ındaki *dad* “imdat, yardım” kelimelerinin *Derleme Sözlüğü*’nde bulunmayıp söz konusu ağızda bulunması dikkat çekicidir.

REFERENCES/KAYNAKÇA

- AKALIN, L. S. (1990). *Türk Dilek Sözcüklerinden Alkış Kargışlar*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- AKSAN D. (2011). *Türkçenin Gücü* (14. Baskı). Bilgi Yayınları, Ankara.
- AKSAN, D. (2014). *Anadilimizin Söz Denizinde* (4. Baskı). Bilgi Yayınları, Ankara.
- AKSOY, Ö. A. (2017). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2* (1. Baskı). İnkılap Yayınları, İstanbul.
- ARTUN, E. (2012). Günümüz Adana Aşıklık Geleneğinde Alkış-Kargış. *Çukurova Üniversitesi Araştırma Merkezi, Adana*.
- BORATAV, P. N. (1978). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Gerçek Yayınları, İstanbul.
- BULAK, Ş. (2016). “Van Küresin Ağzında Deyimler”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, s. 56, s. 837-857.
- BULAK, Ş. (2015), Van Küresin Ağzı, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- ERATALAY, S. (2021). “Horasan’dan Küresin’e Bir Sözcüğün İzinde”, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Van özel sayısı) s. 611-628.
- EBİNÇ, S. Y. (2008). Doğu Anadolu Düzeninde Aşiret-Cemaat- Devlet (1839-195), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- GÜLENSOY, T. (2018). *Türkiye Türkçesinde Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Bilge-Kültür-Sanat, İstanbul.
- HENGİRMEN, M. (2007). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2* (2. Baskı). Engin Yayınevi, Ankara.
- KALAFAT, Y.-BEYATLI, N.Y. (2011). *Türk Kültürlü Halklarda Alkışlar-Kargışlar*. Berikan Yayınevi, Ankara.
- KAYA, D. (1997). “Folklorumuzda Dua ve Beddualar”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 4, s-99-121.
- KEMALOĞLU, M. (2011). “Terekeme-Karapapak Türklerinde Dualar (Alkışlar) ve Beddualar (Kargışlar)”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, s.-95-114.
- LEVENDOĞLU, M. F (2006). Küresinliler Örneğinde Kültürel Kimlik (Küresinlilerin Sosyo-Kültürel Yapısı), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- OĞUR, Ü. (2019). Van Azeri Ağzı, İnceleme, Metin, Sözlük, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van.
- ÖZTÜRK, J. (2013). Antalya Ağzında Kargışlar, Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu Bildirileri.
- SARAÇBAŞI, M. E. (2000), *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü* (5. Baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- SEVİNÇLİ, V. (2016). “Türk Kültüründe Alkış / Kargış ve Adilcevaz Örneği”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. LII, s. 97-125.
- TIETZE, A. (2022). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*. Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara.
- ÜNALAN, Ö. (2023). “Bayburt Halk Kültüründe Dua ve Beddualar”, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 10, s. 306-324.

Tablo 1. Derleme Yapılan Kaynak Kişilerin Bilgileri

Kaynak Kişi	Adı-Soyadı	Yaşı	Öğrenim Durumu	İkamet Yeri
K: 1	Güneş Akman	56	Okur yazar değil	Van-Merkez
K: 2	Zafer Baştürk	43	Lise mezunu	Van-Abdurrahmangazi Mah.
K: 3	İsmet Akman	84	İlkokul mezunu	Van- Yeni Mah.
K: 4	Halit Akman	56	İlkokul mezunu	Van-Merkez
K: 5	Sinan Akman	44	İlkokul mezunu	Van- Yeni Mah.
K: 6	Kezban Demiray	58	Okur yazar değil	Van-Köprüler Mah.
K: 7	Kenan Demiray	37	Lise mezunu	Van-Köprüler Mah.
K: 8	Alaaddin Akman	56	İlkokul mezunu	Van-Yeni Mah.
K: 9	Memo Tunçay	84	Okur yazar değil	Van Köprüler Köyü
K: 10	Fulya Baştürk	35	Okur yazar değil	Van-Abdurrahmangazi Mah.
K: 11	Memet Baştürk	89	Okur yazar değil	Van- Kasımoğlu Köyü
K: 12	Tayfun Akman	33	İlkokul mezunu	Van- Köprüler Mah.
K: 13	Yüzgül Tarhan	47	Okur yazar	Van Köprüler Köyü
K: 14	Mahmut Akman	43	Ortaokul mezunu	Van-Merkez
K: 15	Bahaeddin Demiray	65	Okur yazar değil	Van-Merkez
K: 16	Necla Akman	63	Okur yazar değil	Van-Edremit
K: 17	Vahide Tunçay	57	Okur yazar değil	Van-Köprüler Köyü
K: 18	Sultan Tunçay	80	Okur yazar değil	Van Köprüler Köyü

EXTENDED SUMMARY

Prayers and curses are stereotypes. Prayers are the expression of good wishes, wishes and a happy ending as a reflection of happiness, joy and consent in the face of a situation. Curses, on the other hand, are the expression of bad wishes, wishes and a sad end as a reflection of discontent, dissatisfaction and unhappiness. The fact that they are stereotypes puts them within the boundaries of idioms, which are stereotypes. In other words, prayers and curses are idioms. When we look at the prominent dictionaries of Turkey Turkish, which deal with the existence of idioms, it is observed that prayers and curses take place most intensely in these works. In this study, prayers and curses in Van Küresin or Van dialect are included. More precisely, prayers and curses were compiled from the mouth in question. In order to increase the declining population of Van after the First World War, the Brukan tribe, a nomadic tribe in the North Caucasus, was settled in Van from 1920 until the 1930s; In the same years, the Küresin tribe was tried to be settled here. Apart from these tribes, Bulgarian immigrants were settled in Van, a group of 800 people from the Black Sea, starting from 1923. After the First World War, the Armenian problem, which was on the agenda of the Paris Conference, and later, when it was decided that Van would be left to the Armenians with the Treaty of Sèvres, tribes, including the Küresines, were allowed to be settled in Van to show that the dominant population here was Muslims, and these tribes were mostly settled in villages vacated by Armenians. The Küresinies are a Turkish tribe that live mainly within the borders of Van. While describing the process of their arrival in Van, they state that they had to migrate as a result of the pressures they faced while living in the north of Iran and the south of Azerbaijan. The people of Küresins always know themselves as Turks and they express this every time. They strongly reject being called Persian in particular. Many non-scientific views have been expressed on the name Küresin and Küresinli; however, it is now known with certainty that the name Küresin comes from Khorasan, and the name Küresinli comes from the name Khorasanlı, that they are Sunni, and their roots go back much further. In the study, first of all, the examples of curses in the mouth of Van Küres were mentioned. A total of 109 curses were found at the mouth of Van Küres. While the first element of 14 of them is those established with the word of Allah; 5 of them are formed with the word neck and 4 of them are formed with the word blood. In addition, 1 of the curses is used for the mother, 2 for the father, and the others are used for anyone in general. One of the striking aspects in curses is that the curse consists of an adjective-verb group; like orphans! (orphan cane!)!, not full! (hunger, miserable!), vomited blood! (vomited blood, had tuberculosis!) like. If we give a few examples of curses; Bring your bloody shirt to your door! you bleed! don't smile! work hard, eat less! I hope maybe yours / hers will be like that to you / him too! let you go; don't come back! The number of prayers found in the mouth of Van Küres is 69. The first word of 54 of these 69 prayers is the word Allah, which is more than half of the total number of prayers. We give some examples of prayers. Namely: May Allah give patience!, may Allah not make that hand needless of this hand, may Allah protect him from accident and trouble, may Allah protect him from evil eyes! etc. Undoubtedly, the curses and prayers in the mouth of Van Küre are not limited to these. We have been compiling the idioms in the aforementioned dialect for a long time. While compiling these idioms, we often encountered prayers and curses. Here, in order to contribute to both Turkish folk literature and Turkish language, we wanted to make these prayers and curses a separate study. In addition, these prayers and curses are now used only among the middle and elderly population, and one of the main goals of doing the study is to prevent them from being forgotten and destroyed.